

Інститут інноваційних технологій і змісту освіти
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України
КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти» ЗОР
Гімназія «Софія» м. Дніпрорудного Запорізької області

Компетентнісний вимір особистісного зростання учнівської молоді: теорія, практика, досвід

Дніпрорудне
«Акцент Інвест-Трейд»
10 – 11 квітня 2012 року

Інститут інноваційних технологій і змісту освіти
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України
Комунальний заклад
«Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради
Гімназія «Софія» м. Дніпрорудного Запорізької області

Губоюванська
Оксана Іванівна
магистр пед. наук
В. І. Шини
10.04.2012р.

**Компетентнісний вимір особистісного
зростання учнівської молоді:
теорія, практика, досвід**

Дніпрорудне
«Акцент Інвест-Трейд»
10-11 квітня 2012 року

УДК 371.212:37.034(063)
ББК 74.200.305.33я431
К 63

Друкується за рішенням науково-методичної ради Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради (протокол № 2 від 27.03.2012 року).

Редакційна колегія:

1. **Побірченко Н.А.**, доктор психологічних наук, м. Київ.
2. **Паіков В.В.**, ректор КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР, кандидат філософських наук, доцент.
3. **Ястребова В.Я.**, проректор з науково-методичної роботи КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР, кандидат педагогічних наук, доцент.
4. **Пилипенко В.Д.**, директор КЗ «Дніпрорудненська гімназія «Софія» Василівської районної ради Запорізької області, заслужений учитель України.
5. **Коваленко О.А.**, заступник директора КЗ «Дніпрорудненська гімназія «Софія» Василівської районної ради Запорізької області.

Комп'ютерна версія:

Тютер В.В. – методист науково-методичного центру КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР.

К63 **Компетентнісний вимір особистісного зростання учнівської молоді: теорія, практика, досвід.** Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 10–11 квітня 2012р.; редакційна колегія: Побірченко Н.А., Паіков В.В. / Ястребова В.Я. [та ін.]. – Запоріжжя: «Акцент Інвест-Трейд», 2012. – 252 с.

УДК 371.212:37.034(063)
ББК 74.200.305.33я431

© Дніпрорудненська гімназія «Софія»
Василівської районної ради, 2012

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади компетентнісного виміру особистісного зростання учнів	6
Бех І.Д. Компетентнісний підхід як освітня стратегія	6
Побірченко Н.А. Наука і практика компетентнісного виміру особистісного зростання учнівської молоді	11
Сергієнкова О.П. Компетентнісні орієнтири виміру особистісного зростання учнівської молоді	18
Єрмаков І.Г. Життєтворчі результати діяльності 11-річної школи майбутнього	25
Паіков В.В. Компетентностний підхід в освіті: соціально-філософський аспект	36
Ястребова В.Я. Компетентнісний підхід у післядипломній педагогічній освіті	47
Подмазін С.І. Реалізація особистісно-компетентнісного підходу в створенні умов для становлення компетентного випускника	53
Пузіков Д.О. Переваги компетентнісного підходу до навчально-виховного процесу	68
Олійник О.О. Адекватна самооцінка як засіб вимірювання особистісного зростання старшого дошкільника	85
Нечипоренко В.В. Впровадження системи моніторингу щодо визначення рівня сформованості життєвої компетенції учнів в умовах Хортицького національного навчально-реабілітаційного багатoproфільного центру	89
Хаустова О.В. Духовні характеристики професійної компетентності педагога у взаємодії зі школярами	102
РОЗДІЛ 2. Компетентнісний вимір особистісного зростання учнів у методичному забезпеченні навчально-виховного процесу	109
Пилипенко В.Д. Шляхи підготовки до свідомого життєвого вибору	109
Здор О.В. Ідеї партнерства в роботі органів учнівського самоврядування	114
Амірзянова Л.О. Важливість формування особистісно-життєвої компетентності учнів на уроках історії	118
Бахмут Н.М. Інноваційні підходи до профорієнтаційної роботи в початковій школі	129
Бережна А.І. Міжособова партнерська взаємодія на уроках в початкових класах	134

<i>Бутко В.М.</i> Розвиток діалогічного мовлення через профорієнтаційний зміст на уроках англійської мови	139
<i>Вергун О.О.</i> Моделювання професійного самовизначення учнів молодшого шкільного віку на уроках іноземної мови	142
<i>Высоцкая Т.Р.</i> Формирование личностно-жизненной компетенции учащихся на уроках литературы	145
<i>Голобокова О.М.</i> Особистісно-професійний розвиток учнів старших класів на уроках «Технологія досягнення професійного успіху»	151
<i>Карпова Л.І.</i> Дослідницька робота в початковій школі	154
<i>Коломоєць І.І.</i> Профорієнтація на уроках математики в першому класі	160
<i>Коротун О.В.</i> Формування пізнавальної самостійності учнів молодшого шкільного віку	169
<i>Криве'янська Л.В.</i> Особливості профорієнтаційної роботи в умовах профільного навчання	175
<i>Клименко Е.И., Шпичка Ю.А.</i> Использование мультимедийных систем обучения как новый методологический способ интерактивного обучения	181
<i>Сафронова Я.М.</i> Використання інноваційних технологій для формування уявлень про види професій на уроках німецької мови	185
<i>Смішко О.І.</i> Інноваційні напрямки профорієнтаційної роботи учнів на уроках математики	189
<i>Староконь О.С.</i> Розвиток пізнавальної самостійності учнів середнього шкільного віку на уроках історії	191
<i>Коваленко О.А.</i> Пізнавальна самостійність учнів на уроках української літератури: компетентнісний підхід	194
<i>Миц О.М.</i> Профорієнтаційна робота на уроках біології	200
<i>Мовчан В.П.</i> Роль соціального педагога в професійній орієнтації учнів гімназії	203
<i>Ніколіна Т.І.</i> Формування свідомого вибору професії в умовах профільної філологічної освіти	207
<i>Соколовська Н.В.</i> Організація виконання завдань учнями під керівництвом учителя з елементами самостійності на уроках математики	211
<i>Сутинина Э.Р.</i> Инновационные подходы развития способностей одаренных детей в условиях экспериментального учебного заведения	215

<i>Притула С.О.</i> Роль взаємодопомоги учнів у досягненні успіху кожного на уроках математики	217
<i>Цина Н.В.</i> Можливості сучасного уроку для формування успіху як життєвого пріоритету особистості	224
<i>Шишкіна С.В.</i> Навчання в партнерській взаємодії як засіб підвищення якості навчання англійської мови	223
<i>Шмайда В.І.</i> Формування міжособистісної партнерської взаємодії на уроках та в позаурочній діяльності учнів	230
<i>Шевцова С.М.</i> Метод проектів – життєва практика ліцею для розвитку компетентності учнів	233
<i>Гринь Л.М.</i> Школа життєтворчості в умовах педагогічного експерименту	238
<i>Полякова Е.В.</i> Духовно-нравственное воспитание учащихся как основной ориентир Концепции приоритетных направлений воспитательной работы	246

По-друге, даний підхід забезпечує морально-духовний розвиток суб'єкта, а не його пристосування до умов оточуючого середовища.

По-третє, особистісно орієнтований підхід до виховання, ґрунтуючись на механізмах свідомості й самосвідомості, призводить до виховання вищих сенсів життя людини і практичної орієнтації на них у своїй життєдіяльності.

Тож морально-духовна досвідченість особистості, яка передбачається компетентнісним підходом, безпосередньо пов'язана з використанням ідей особистісно орієнтованого виховання, за якого вихованець є суб'єктом суспільно значущої поведінки як істотної складової суспільної практики.

Методична реалізація компетентнісного підходу у вищій школі пов'язана з використанням таких педагогічних засобів, які б своєчасно забезпечували в освітньому процесі створення відповідних ситуацій, де відбувався б синтез набутих навчальних знань і умінь та способів практичної діяльності.

Тут слід сповна використовувати особливості професійно-пізнавальної діяльності студентів (вона відмінна від навчальної, що культивується в середній школі). Якраз у ній і створюються психологічні умови набуття студентом первинної досвідченості (виробничої, педагогічної, економічної, юридичної тощо). Згодом цей рівень досвідченості зростає в міру трансформації професійно-навчальної діяльності у власне професійну.

У процесі оволодіння професійно-навчальною діяльністю студентська молодь має набути індивідуального досвіду діяння як єдності пізнавального досвіду і досвіду перетворення. При цьому перетворювальну діяльність недоцільно ототожнювати з певним видом практики; вона набагато ширша, оскільки охоплює основні форми людської діяльності, які ведуть до зміни, реальної чи ідеальної, існуючого і до створення, знову-таки, реального чи ідеального, того, чого раніше не існувало.

Індивідуальний досвід діяння не можна протиставляти розвиткові моральності особистості, вважати їх незалежними один від одного векторами розвитку, і також неможливо спрощено встановлювати прямий зв'язок між рівнем досвіду діяння і якість особистості студента.

Набуття досвіду діяння вимагає управління з боку викладача не тільки індивідуально виконуваною професійно-навчальною діяльністю студента, а й видами спільної професійно-навчальної діяльності, тобто взаємодією студента з педагогом і ровесниками. Це необхідно тому, що розвиток особистості здійснюється не тільки через вдосконалення її індивідуальної предметної діяльності, а й через удосконалення її зв'язків, видів спілкування з оточенням.

Участь у спільній колективній роботі поліпшує професійно-навчальну діяльність і підвищує мотивацію суб'єктів пізнання. Якраз у групових видах роботи виникають реальні умови для вчинкової взаємодії, за якої удосконалюється морально-духовна сфера студента, його базові смислоцінні орієнтації. Тут перед викладачем відкриваються реальні можливості для дієвого використання положень особистісно орієнтованої моделі виховання у контексті реалізації компетентнісного підходу.

Література:

1. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: наук.-метод. посіб. / за ред. І.Г. Єрмакова. – Запоріжжя: Центріон, 2005. – 640 с.
2. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И.А. Зимняя // Высшее образование. – 2003. – № 5. – С. 34–42.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
4. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.

НАУКА І ПРАКТИКА КОМПЕТЕНТНІСНОГО ВИМІРУ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Побірченко Н.А.,
доктор психологічних наук, професор,
Національний авіаційний університет ІЗДН,
м. Київ

У статті описується компетентнісний вимір особистісного зростання учнів від початкового до кінцевого етапу їх навчання у школі. Методологія компетентнісного виміру розкривається у взаємозв'язку із практикою комплектування методичного інструментарію.

Глосарій: особистісне зростання; компетентність; компетенції; компетентнісний вимір зростання підростаючої особистості; методичний комплекс інтегрованого типу навчання.

Основні питання статті.

1. Науковий простір особистісного зростання учнів. Інтегрований тип навчання.

2. Компетентнісний вимір особистісного зростання учнів в методичному забезпеченні навчально-виховного процесу.

Основні питання статті визначають місію та цілепокладання компетентнісного виміру особистісного зростання. Місія компетентнісного виміру особистісного зростання особистості учнів полягає в розробці та реалізації науково-креативного підходу в неперервному розвитку особистості. Відповідно цілепокладальна спрямованість компетентнісного виміру в особистісному зростанні складає комплекс методів формування в учнів знань, умінь, способів дій тощо. Комплексом методів учні спрямовуються не лише на засвоєння знань, а й на вимір особистісного зростання. У цьому процесі закладено і визначаються наступні індивідуальні здатності учнів: уміння аналізувати ситуацію виміру; особисто виділяти предмет виміру; скласти базовий компонент виміру;

обґрунтовувати цінності виміру для успішного навчання, набуття соціальної зрілості. Цілепокладанням встановлюються конкретні труднощі, очікувані результати та при необхідності підбираються корекційні дії та засоби впливу на поведінку учнів в ситуаціях виміру; показники особистісного зростання; критерійно-орієнтована основа виміру. Таким чином, на описаних вище місії, напрямках цілепокладальної спрямованості компетентнісного виміру особистісного зростання складається так званий науковий «портрет» особливостей вікової динаміки зростання учнівської молоді.

Науковий портрет та динаміка особистісного зростання учнівської молоді. На кожному етапі навчання в особистості учнів накопичується чимало якісних та кількісних змін. Перетворення кількісних змін в якісні впливає на внутрішні можливості учнів і цим самим перебудовує зовнішні умови їх навчання. Процес перетворення кількісних змін в якісні є неперервним і реалізується в розвитку, навчанні та вихованні особистості учня. Проміжні та кінцеві результати перетворювального процесу відображаються у змінах, що характеризують особистісне зростання кожного учня в школі.

В понятті «*особистісне зростання*» розкривається прагнення особистості поєднати досвід знання та нову інформацію в одне ціле. Особистісне зростання забезпечується розвиненістю інтелекту, волі, спрямованістю учнів на досягнення навчальних життєвих успіхів. Показником особистісного зростання є рівні зрілості, *здатності* (нахили, схильності, спроможності, можливості) до виконання певної діяльності. Наприклад, в *початковій школі* – це рівні зрілості в здатності учнів до навчання, учіння як самостійної пізнавальної діяльності. В *основній (підлітковій) школі* – це рівні зрілості в здатності учнів до міжособового спілкування в трудовій діяльності. У *старшій (профільній) школі* – це рівні зрілості в здатності самостійно вибирати професію. Зрілість та здатність вимірюється рівнями знань, здібностей, умінь, навичок, наявністю необхідних особистісних якостей, до яких віднесено риси характеру, властивості емоційно-вольової сфери, темпераменту тощо. Особистісне зростання учнів залежить від умов навчальної діяльності, впливів і вимог соціального оточення. Зміни є постійним явищем в особистісному зростанні учнів. Зміст, вияви якостей, способи дій, цільове спрямування диференціюються в процесі життєвої практики та під впливом практичних видів діяльності. Поняттям «*зрілість*» описується високий рівень розвитку здатності учнів до виконання певного виду діяльності. Компетентнісний вимір зрілості (в контексті статті) обмежено визначенням окремих інтелектуальних та соціальних функцій. До соціальних функцій віднесено пізнавальне ставлення учнів до себе, людей, близького оточення. Інтелектуальну зрілість учнів важливо вимірювати рівнями знань, інтересів, що характеризують їх навчальні досягнення в цілому. В схемі 1, що подається нижче, проілюстровано окремі аспекти наукового портрету учнів та напрями виміру їх особистісного зростання.

Компетентнісний вимір особистісного зростання учнів в методичному забезпеченні навчально-виховного процесу.

Термін «*компетентнісний вимір*» є похідним від термінів «*компетентність*» та «*компетенції*». Ці терміни трактуються як загальна спроможність людини мобілізуватися для виконання певного виду діяльності; спроможність характеризувати набутий досвід, інтелектуальний потенціал та емоційно-вольову сферу, спосіб оволодіння знаннями, уміннями. Відповідно до Рекомендацій Єврокомісії компетентності об'єднують в собі наступні компетенції.

Схема 1

Базовий компонент виміру		
Особистість, діяльність, спілкування, стосунки, ставлення, поведінка.		
Показники особистісного зростання		
На всіх етапах навчання визначаються рівні пізнавально-когнітивної здатності; обґрунтовуються рівні соціальної зрілості, зміни в ставленні до себе, ровесників, близького оточення та природного середовища.		
Критерійно-орієнтувальні сфери		
Етапи	Діяльність	Поведінка і ставлення
Початкова школа	<ul style="list-style-type: none"> процеси уваги особливості сприймання процеси пам'яті та збереження інформації 	<ul style="list-style-type: none"> індивідуальний стиль поведінки, прагнення до самоповаги
Основна школа	<ul style="list-style-type: none"> емоційно-вольове самостереження за «Я» поведінкою та результативними оцінками в навчанні дії відтворення знань, користування інформаційним полем Інтернету 	<ul style="list-style-type: none"> повага ровесників та недовіра до дорослих
Старша профільна школа	<ul style="list-style-type: none"> креативність мислення професійно-орієнтована мотивація цінностей навчання * 	<ul style="list-style-type: none"> вибір власного середовища поведінки і сприйняття життєвих впливів на «Я» особистість

Схема 1. Аспекти наукового портрету учнів та напрями виміру їх особистісного зростання

Компетенції, якими повинен володіти кожен європеєць (відповідно до Рекомендацій Єврокомісії):

- компетенції в галузі рідної мови;
- компетенції в сфері іноземних мов;
- математична та фундаментальна, природничо-наукова та технічна компетенції;
- комп'ютерні компетенції;
- навчальні компетенції;
- міжособистісні, міжкультурні та соціальні компетенції, а також громадянська;
- компетенції підприємництва;
- культурно-мистецькі компетенції.

Із масштабного визначення понять «компетентність» і «компетенція» в даній статті провідною буде така їх сутність: компетентність – знання, уміння, здібності, достатні для певного виду діяльності; компетенція – добра обізнаність із чимось; коло повноважень певної особи, організації.

Сформульовані вище поняття узагальнюють функціональну сутність понять «компетентність» і «компетенція», які можна використовувати як в науці, так і на практиці шкільної освіти. Ці узагальнені поняття дають можливість конкретизувати термін «компетентнісний вимір», витоками якого можуть слугувати набуті компетенції учнів як ключові показники їх особистісного зростання.

Поняттям «компетентнісний вимір» у контексті теми статті розкривається комплексний метод визначення рівнів вивчення змін, що супроводжують розвиток, зрілість особистості – від початку й до кінця навчання учня в школі.

Компетентнісним виміром виявляються здібності (загальні й спеціальні), індивідуальні властивості, психологічні особливості пізнавального ставлення учнів до навчання, власного «Я», до соціального оточення (ровесників, дорослих людей та природи тощо).

Учнівська молодь – це не прості особистості. Зростання кожної з них вимірюється індивідуальним комплексом методичного інструментарію, яким користуються вчителі щоденно у навчальній діяльності. При цьому вчитель не лише вміє переконливо спілкуватися з учнями. Вчителю необхідно вміти переконливо мотивувати дії учнів, пояснювати правила поведінки, оцінювати знання, показувати ілюстративний матеріал, захоплювати їх увагу, мислення тощо. Цими всіма прийомами вчитель користується у роботі з учнями. При цьому, щоб забезпечити пізнавальний інтерес учнів до знань, до самостійності пошуків нової наукової інформації, вчителю необхідно поєднувати ілюстративний тип навчання з методологічним типом навчання. Такі типи навчання доповнюють один одного новими параметрами діяльності учнів і вчителя. Умови інтегрованого навчання спрямовують учнів на виділення

ключових проблем навчального змісту. Ефективність такого навчання забезпечують такі параметри:

- детальний аналіз важливої для науки й практики проблеми, що розкривається в змісті конкретної теми навчального процесу;
- правила пошуку інформації в Інтернеті, що пов'язана з вивченням певного розділу;
- складання глосарію, інформаційних доповнень до навчального змісту й особливої уваги у розробці умов методологічного навчання приділено розробкам учнями тез, складання конспектів, анотацій, формулювання запитань для самоконтролю засвоєного;
- розробка схем, таблиць, за допомогою яких розробляються технології використання знань на практиці.

Вітчизняною наукою виявлено три напрями особистісного зростання учнівської молоді:

- пошук ролі і місця власного «Я» в соціумі (початкова школа);
- самостійність у виборі міжособових стосунків (основна школа);
- самоствердження «Я – майбутнього» (профільна школа старшокласників).

Особистісне зростання учнівської молоді діагностично відстежується за допомогою змін, що з ними відбуваються.

Затитуємо. В чому виявляється наукова і практична сутність виміру особистісного зростання учнівської молоді? Чому до показників виміру віднесено компетентність?

Науковими дослідженнями показано сутність змін та роль їх впливів на поведінку та діяльність учнів в навчанні. Встановлено, що зміни у поведінці впливають на ставлення учнів до знань, до самих себе, до ровесників, до близького соціального оточення. Зміни у навчальній діяльності впливають на самооцінку і є основою для виникнення емоційних переживань «успіху» чи «невдачі». У подальшому навчанні переживання успіху супроводжується самоповагою, викликає почуття впевненості у виборі успішної діяльності. Невдача у діяльності викликає негативне ставлення до навчання, знань в цілому. Під впливом невдач в учнів зникає пізнавальна активність.

Таким чином, спостереження з боку вчителя за змінами в поведінці та діяльності учнів на всіх етапах їх навчання мають бути компетентнісними. Компетентність є показником зростання професіоналізму вчителя, його здатності до зміцнення розуміння навчальних вимог та правил поведінки у школі.

Затитуємо. В яких параметрах діяльності і поведінки учнів відбуваються впливові зміни? У схемі 2 подано окремі параметри, в яких відбуваються зміни особистісного зростання, описуються компетентності вчителя, що сприяють їх виявленню та виміру.

Таким чином, параметрами інтегрованого та методологічного типу навчання створюється науково-дослідницький простір, завдяки якому формується усвідомлене пізнавальне ставлення учнів до знань, до способів

використання інтелектуального потенціалу. Впровадження в практику навчання компетентнісного виміру особистісного зростання учнів сприяє підвищенню рівня професіоналізму вчителів. Показниками підвищення рівнів професіоналізму можуть вважатися особистісно-професійні компетенції та вдосконалені особистісні якості вчителів. Нижче описано компетенції, що необхідні вчителю для спостереження за змінами виміру особистісного зростання учнів шкіл.

Схема 2

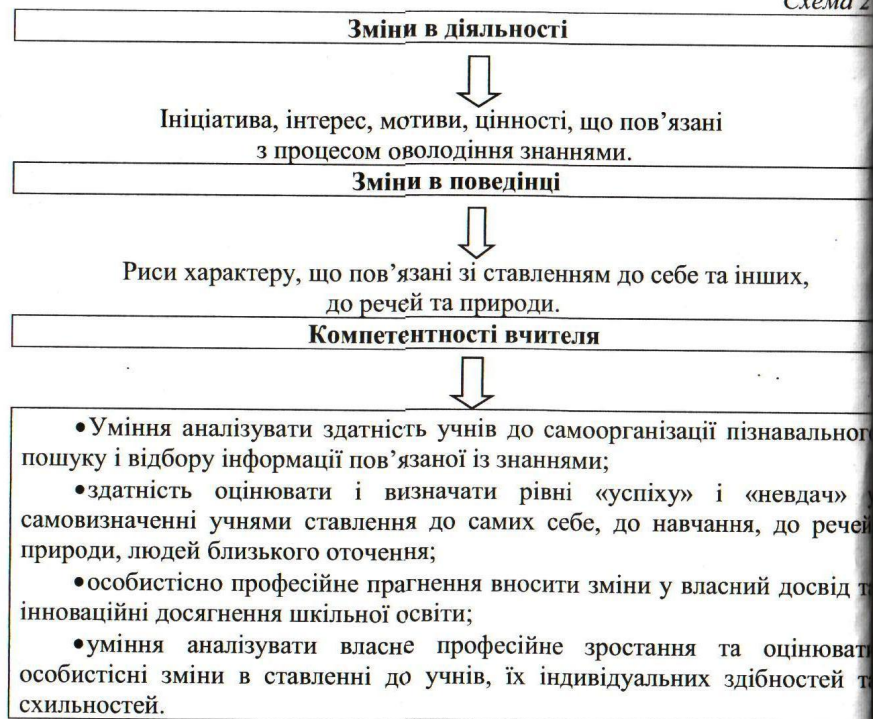

Схема 2. Параметри компетентнісного виміру особистісного зростання учнів

Компетенції вчителів:

- володіння методами організації дослідницького процесу учнів, діагностичним інструментарієм контролю діяльності учіння – виявами самостійності навчання учнів;
- уміння дотримуватися об'єктивності в самооцінюванні (*вимір: особистісно-професійний*);
- особистісні якості: рішучість, ризик у виконанні професійних обов'язків;

- здатність адекватно реагувати на протиріччя, труднощі, неузгодженості, що неочікувано виникають в ситуаціях навчально-виховного процесу;

- навички в дотриманні принципу «не моя ідея – не апробуй» (*вимір: особистісно-професійний*);

- особистісні якості: здатність до саморозвитку, гнучкість і нестандартність в поведінці і вимогах; самоаналіз змін в процесі навчання, що пов'язані з використанням інновацій.

Цінність змін, що з'являються у діяльності учнів та вчителів, обґрунтовуються їх умінням користуватися новим для них інтегрованим типом навчання.

Назвемо найбільш популярні комплекти методів інтегрованого навчання: метод проблем; метод конкретних ситуацій; метод ділової гри.

У методі проблем ключова роль відводиться характеру відтворення пошуку, висуненню гіпотез, їх обґрунтуванню і перевірці, оцінці отриманих результатів. Завдяки проблемному методу вчитель може моделювати зміст навчального матеріалу, вносити зміни в організацію пізнавальної діяльності учнів.

Метод конкретних ситуацій полягає в проблемному викладі знань з подальшою організацією самостійної пізнавальної діяльності учнів.

Ігровий метод полягає у використанні ігрових ситуацій в навчальній діяльності, самостійність учнів в моделюванні структур діяльності учіння.

Таким чином, компетентнісному виміру в особистісному зростанні піддаються такі компетенції учнів:

- здатність легко прискорювати дії і переходити від одного стану до іншого (*фізичний вимір*);
- уміння планувати, систематично і якісно виконувати дії, пов'язані із власною проблемою (*когнітивно-інтелектуальний вимір*);
- глибокі знання в області практичного застосування (*когнітивний вимір*);
- уміння визначати способи формулювання рішення пізнавально-дослідницької задачі (*когнітивно-вольовий вимір*);
- володіння власною позицією (*вимір ставлення до себе*);
- формулювання висновків і прогнозування успішних результатів у навчанні (*вимір ставлення до навчання*);
- уміння визнавати неочікувані ідеї, що прогнозуються іншими – ровесниками чи дорослими (*вимір ставлення до інших*);
- здатність бути вимогливим до себе (*вимір ставлення до себе*);
- уміння самостійно підтримувати власну працездатність, активну комунікабельність (*вимір ставлення до себе*);
- навички креативного мислення при самооцінюванні досягнень (*виміри: когнітивний та ставлення до себе*).

Література:

1. Єрмаков І., Пузіков Д. Життєва компетентність особистості у контексті цивілізаційних ризиків // Імідж сучасного педагога, 2005. – № 9–10 (58–59). – С. 3–6
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
3. Коробська Г. Формування в учнів навчальних закладів умінь як складової освітніх компетенцій // Імідж сучасного педагога, 2005. – № 9–10 (58–59). – С. 61–62.
4. Побірченко Н.А., Сергєєнкова О.П., Топчій І.В. Особистісна готовність учнівської молоді до вибору професій з ринковою економікою. Навчальний посібник з профорієнтації. – Черкаси, 2009. – 159 с.
5. Побірченко Н.А., Гончар А.М., Сергєєнкова О.П. Вибір успішної професії на ринку праці. Посібник. – К.: Науковий світ, 2009. – 77 с.

КОМПЕТЕНТНІСНІ ОРІЄНТИРИ ВИМІРУ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Сергєєнкова О.П.,
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної,
вікової та педагогічної психології
Київського університету імені
Бориса Грінченка

Найголовніші завдання сучасної освіти визначено Законом України «Про освіту». Новими засадами якісного навчання в школі є уміння вчителя взаємодіяти з учнями за правилами партнерської діяльності. Взаємодія учителя і учнів в новій по суті організації навчальної діяльності потребує сформованої у вчителя навички встановлювати зв'язок між зовнішніми впливами та реакціями учнів на ці вимоги. Домінування в загальноосвітніх навчальних закладах інформативного типу навчання актуалізує необхідність такої навички вчителя. Інформація спрямовується на забезпечення обсягу стандартизованих формальних знань. Розбіжності між шкільною та соціальною інформацією досить часто викликає в учнів суперечності. Особливо відчутними є труднощі учнів у розв'язанні проблем, що пов'язані з особистісним та професійним самовизначенням. Протиріччя шкільного навчання, що викликається зовнішніми умовами, стають менш глибокими на відміну від змін інформаційних впливів в особистісному зростанні учнів. Звичка вчителів виявляти психологічні, вікові, індивідуальні зміни в розвитку та навчанні учнів створюють ті

інноваційні засади, що забезпечують продуктивні зміни в інтелектуальних досягненнях кожного суб'єкта навчального процесу.

Концептуальні й методичні передумови якісної освіти передбачають формування особистості учнівської молоді як соціальної цінності. Розробка компетентнісних орієнтирів, виміру та оцінювання досягнень кожної особистості учня є першочерговим завданням сучасної шкільної освіти.

У даній статті розкрито компетентнісно-орієнтований підхід до виміру особистісного зростання інтелектуальної сфери учнів, що є найбільш перспективним.

Актуальність компетентнісно-орієнтованого підходу до виміру інтелектуального зростання забезпечує значно вищу результативність пізнавальної та інформаційної самостійності учнів у навчанні. На основі розвитку актуалізованого ставлення учнів до власного інтелекту, індивідуальних можливостей в пізнанні оточуючого середовища, формується їх мотивація досягнень в шкільному навчанні. Компетентнісно-орієнтований підхід до виміру особистісного інтелектуального зростання учнів змінює тип навчання. Активним є перехід від інформаційного до методологічного типу навчання. Дослідницька структура компетентнісно-орієнтованого підходу передбачає необхідність конструктивної інтеграції теорії навчання, зокрема його розвивальної компоненти.

З огляду на актуальність нового підходу, що сприяє оптимізації у підвищенні якості шкільної освіти, компетентнісні орієнтири, виміри особистісного зростання учнівської молоді набувають особливої актуальності у зв'язках науки з практикою навчально-виховного процесу в різного типу навчальних закладах.

Термін «компетентнісні орієнтири» є похідним від термінів «компетентність» та «компетенції». Ці терміни трактуються як здатність особистості мобілізуватися для виконання певного виду діяльності; спроможність набувати новий та аналізувати реально-діючий досвід, для розвитку власного інтелектуального потенціалу і емоційно-вольової сфери, способу оволодіння знаннями, вміннями.

Відповідно до Рекомендацій Єврокомісії компетентності об'єднують в собі такі компетенції:

- компетенції в галузі рідної мови;
- компетенції в сфері іноземних мов;
- математична та фундаментальна, природничо-наукова і технічна компетенції;
- комп'ютерні компетенції;
- навчальні компетенції;
- міжособистісні, міжкультурні та соціальні компетенції, а також громадянська;
- компетенції підприємництва;
- культурно-мистецькі компетенції.